

Tőr kard - ún. páncélszűrő

Ötvös gyűjtemény

Leltári szám:	E 60.8.1-2
Készítés ideje:	1620 - 1640
Készítés helye:	Törökország (Oszmán Birodalom)
Jelzés:	IV. Murad szultán (1623-1640) hitelesítő jegye (tugra)
Anyag:	ezüst; ezüstlemez; fa; nefrit; rubin; türkiz
Technika:	aranyozott; ékköves díszítés; trébelt; vésett díszítés
Méretek:	hosszúság: 119 cm szélesség: 10 cm

A IV. Murad szultán (1623-1640) hitelesítő jegyével (tugra) ellátott hegyestőr hüvelyét poncolt alapon rátett foglalatban ülő inkrusztált nefrit-kövek díszítik. Hasonló stílusú, türkizekkel, rubinokkal, inkrusztált jade- (vagy más néven nefrit-) kövekkel kirakott, ritkábban smaragddal díszített ötvöstárgyak a 17. század első felében szép számmal készültek oszmán műhelyekben, az oszmán ötvösségnek a 17. század eleji perzsa hatásoktól már elszakadt, újabb irányzatának jegyében.

A hegyestőr egykor lófelszerelés része volt. Feltehetően az 52.2858 ltsz. török nyereghez tartozott, melynek fémborítását azonos vésett mintázat díszíti, s szintén IV. Murad beütött tugarjával jelzett.

Magyarországon és Erdélyben a 16-17. században, a díszes, "pompára" való lófelszerelések, vagy ahogy eleink nevezték "lőöltözetek" között előkelő helyet foglaltak el az ékkövekkel kirakott, arannyal, ezüsttel vagy selyembársonnyal borított, skófiummal hímzett oszmán-török műremek. Többségük diplomáciai ajándékként vagy zsákmányként került a magyar főnemesi kincstárakba és csak ünnepi alkalmakkor, esküvőkor, temetéskor, stb. használták őket, de vannak adataink arról is, hogy erdélyi fejedelmeink Konstantinápolyban (Isztambulban) készíttettek saját használatra vagy ajándéknak szánt készleteket. Ezek az arannyal-ezüsttel, selyemmel és ékkövekkel feldíszített úri paripák nem csak az ünnep fényét emelték, hanem tulajdonosuk gazdagságát, hatalmának mértékét is kifejezték.

Egy drága török, azaz portai lőöltözet a 17. század elején a következő darabokból állt: dísznyereg és nyeregtakaró, más szóval cafrag, hegyestőr vagy szablya, kengyel, olykor íj- és nyílvesszőtartó tegez és buzogány.

A hegyestőrt eredetileg, mint vezetőket lóra szánt fegyvert, a ló jobb oldalára, a nyereg alá erősítették. A nyereg mögé került a dúsan hímzett, rojtos szegélyű nyeregtakaró, vagy cafrang, mely elfedte a nyeret rögzítő farmatring szíját.

Az itt bemutatott nyereghez erősített aranyozott ezüst díszkengyel (ltsz.: Ej 107.) szintén IV. Mehmed szultán (1623-1640) jegyével jelzett. A kép alján a lófelszereléshez szorosan nem tartozó, de a török könnyűlovasság nélkülözhetetlen fegyverének, az íjnak és a nyílvesszőknek tárolására szolgáló tokok, más szóval tegezek láthatók (ltsz. 52.2865, 52.2882).

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: *Műtárgyak a fraknói Esterházy-kincstárból az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. - Nr. II.8. (Kovács S. Tibor)
- Szerk.: Pásztor Emese: *Az Esterházy-kincstár textíliái az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 36. (Pásztor Emese)
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - textil 44.
- Szerk.: Szilágyi András: *Oszmán-török dísztörök az Esterházy-gyűjteményből. Ars Decorativa,* 15. (1995). 1995. - 65-75. (Gerelyes Ibolya)
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat).* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/44.

